

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні вченої ради
філологічного факультету
протокол № 6 від 22.01.2020 р.

ПРОГРАМА
фахового випробування вступників
для здобуття ступеня освіти «Бакалавр»
за спеціальністю 053 «Психологія»
(на основі ОКР «Молодший спеціаліст»)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового випробування – полягає у перевірці фахових знань та умінь вступників, необхідних для успішного опанування базовими компетенціями фахівців зі спеціальності 053 «Психологія».

На основі змісту програм з дисциплін: «Загальна психологія», «Анатомія та фізіологія ЦНС» та «Вікова психологія» розроблені тестові завдання вступних випробувань.

Головним завданням складання фахового вступного випробування є перевірка засвоєння системи теоретичних знань при вивченні циклу дисциплін підготовки молодшого спеціаліста, з метою перевірки здатності вступників до успішного проходження підготовки для здобуття СО «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія, освітньою програмою «Психологія».

Результати проведення тестування дають можливість виявити у вступників розуміння актуальних проблем психологічної науки, а також рівень їх теоретичної підготовленості.

ПРОГРАМА

фахового випробування вступників
для здобуття ступеня освіти «Бакалавр»
за спеціальністю 053 «Психологія»
(на основі ОКР «Молодший спеціаліст»)

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки. Психічні стани як характеристика загального стану психіки. Основні характеристики психічних станів: тривалість, спрямованість, стійкість, інтенсивність. Психічні властивості особистості: спрямованість, темперамент, здібності, характер. Методи організації досліджень (лонгитюдний, порівняльний). Етапи проведення психологічного дослідження. Методи збору фактичного матеріалу: спостереження, експеримент, бесіда (інтерв'ю), метод вивчення продуктів діяльності, анкетування, психологічне тестування. Вимоги до кожного методу, його переваги та недоліки.

Тема 2. Свідомість як вищий ступінь розвитку психіки. Теорії походження людини та свідомості. Головні особливості трудової діяльності людини. Основні відмінності психіки людини, яка володіє свідомістю, від психіки тварин. Структура свідомості людини. Основні компоненти самосвідомості.

Тема 3. Особливості психічного відображення. Відображення у живій та неживій природі. Особливості психічного. Випереджуючий характер психічного відображення (Н.А.Бернштейн, П.К.Анохін).

Тема 4. Спрямованість і розвиток особистості. Потреби (матеріальні, духовні, суспільні). Структура спрямованості (потяги, бажання, інтереси, нахили, ідеали, світогляд, переконання). “Я-концепція”. Самооцінка та рівень домагань. Розвиток особистості.

Тема 5. Поняття про особистість та її структуру. Співвідношення понять людина, особистість, індивідуальність. Багатозначність поняття особистості у психології.

Тема 6. Характеристики типів темпераменту та їх врахування в діяльності. Основні підходи до професійного відбору та підбору з врахуванням типу темпераменту. Поняття про індивідуальний стиль діяльності. Загальна стратегія виховання з урахуванням типу темпераменту. Конкретні підходи до виховання з урахуванням позитивних та негативних властивостей кожного типу темпераменту. Врахування темпераменту в праці та спілкуванні.

Тема 7. Акцентуації характеру та проблема їх типології. Поняття про акцентуацію. Вираженість характеру. Різниця між патологічним та нормальним характерами. Критерії Ганнушкіна-Кербікова. Класифікація акцентуацій за К.Юнгом, К.Леонгардом, А.Е.Лічко та ін. Проблема “нормального” характеру.

Тема 8. Види і рівні здібностей. Загальні здібності та їхня структура. Спеціальні здібності. Здібності до спілкування з людьми та предметно-пізнавальні здібності. Рівні здібностей. Талант та геніальність. Обдарованість та її структура. Вимірювання здібностей. Розвиток і формування здібностей.

Тема 9. Класифікація відчуттів. Психофізика. Систематична класифікація І.Шеррінгтона (інтероцептивні, пропріоцептивні, екстероцептивні відчуття). Структурно-генетична класифікація Х.Хеда (протопатичні і епікритичні відчуття). Дослідження Х.Хеда над собою.

Тема 10. Властивості та ілюзії сприймання. Вибірковість. Предмет і фон у сприйманні. Аперцепція: роль знань, інтересів, нахилів, емоційних станів, поглядів, переконань. Установка і сприймання. Експерименти Е.Еймса. Осмисленість і константність сприймання.

Тема 11. Індивідуальні особливості пам'яті Типи пам'яті в залежності від ведучого аналізатора. Типи пам'яті в залежності від швидкості запам'ятовування та міцності збереження інформації. Об'єм, точність,

мобілізаційна готовність, впевненість у вірному відтворенні. Вікові та професійні особливості пам'яті.

Тема 12. Соціальна природа мислення. Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, конкретизація, класифікація, систематизація. Форми мислення: поняття, судження, висновок. Розв'язання розумових завдань. Детермінація мислення як процес. Три точки зору щодо уявного передбачення невідомого.

Тема 13. Взаємозв'язок мислення та мовлення. Функції мовлення (сигніфікативна, узагальнення, комунікації). Зовнішнє мовлення. Усне мовлення (діалогічне і монологічне). Письмове мовлення. Внутрішнє мовлення (внутрішнє проговорювання і власне внутрішнє мовлення). Розвиток мовлення і мислення. Їх взаємовплив.

Тема 14. Види та прийоми уяви. Види уяви. Ненавмисна та навмисна уява. Відтворююча (репродуктивна) та творча уява. Прийоми творчої уяви (аглутинація, аналогія, акцентування, перебільшення та зменшення, типізація). Мрія. Індивідуальні відмінності в уяві.

Тема 15. Властивості та закономірності уваги. Об'єм уваги; методи її вивчення, показники об'єму уваги, врахування в практиці. Розподіл; умови, необхідні для виконання двох і більше діяльностей, індивідуальні відмінності. Концентрація; методи вивчення, індивідуальні відмінності. Стійкість. Умови, що сприяють коливанням уваги. Врахування в практиці. Переключення. Завершене і незавершене. Залежність від характеру попередньої і подальшої діяльності. Зв'язок з типологічними особливостями особистості. Уважність як властивість особистості. Природа неуважності. Розвиток і виховання уваги. Управління увагою. Методи дослідження уваги.

Тема 16. Емоційні стани Настрій. Чинники, які зумовлюють настрій. Афекти. Стадії афекту. Зовнішні прояви. Врахування афекту в юридичній практиці. Стрес. Праці Г.Сельє. Стрес-фактори. Зміни у організмі. Врахування у різних сферах людської діяльності. Фрустрація. Форми виявлення. Вимірювання та врахування реакцій людини у стані фрустрації.

Тема 17. Визначення та структура відчуттів Моральні почуття та їх особливості (соціальний характер, складність та багатогранність, дієвість). Інтелектуальні почуття, діапазон виявлень. Почуття гумору та іронії. Естетичні почуття, їх соціальний характер. Захоплення та пристрасті. Стенічні та астенічні почуття.

Тема 18. Вольові якості особистості. Вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, самостійність, дисциплінованість та ін.).

АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ ЦНС

Тема 1. Еволюція нервової системи. Філогенез нервової системи. Стадія незалежного ефектора. Дифузна (сітчаста) нервова система кишковопорожнинних організмів. Вузлової (гангліонарної) нервової системи черв'яків та членистоногих. Трубочаста нервова система хребетних тварин і людини.

Тема 2. Загальна анатомія нервової системи. Анатомічна термінологія. Вісі та площини. Основні поняття анатомії нервової системи. Класифікація нервової системи. Будова нервової тканини. Нейрон як структурна одиниця нервової системи, його будова. Будова та функції відростків нейронів. Будова та функції нейроглії. Види нейронів за будовою та функціями. Синапс, його будова.

Тема 3. Анатомія спинного мозку, спинномозкових нервів і провідних шляхів. Зовнішня будова. Довжина та маса спинного мозку. Місце розташування. Щілини, борозни, потовщення, відділи, сегменти спинного мозку. Мозковий конус, кінцева нитка. Спинномозкові нерви. Внутрішня будова. Будова сірої речовини: передній, задній та бічний роги, їх ядра. Будова білої речовини: передній, задній та бічний канатики, їх провідні шляхи. Корінці спинномозкових нервів, їх складові. Оболони спинного мозку.

Тема 4. Анатомія головного мозку. Головний мозок, його складові частини. Стовбур мозку, його складові. Зовнішня та внутрішня будова довгастого

мозку, його функції. Життєво важливі центри довгастого мозку. Міст як складова частина стовбура та заднього мозку. Четвертий шлуночок, як порожнина стовбура мозку. Ромбоподібна ямка. Середній мозок, його ядра. Будова та функції автономної нервової системи. Мозочок, його будова та анатомічні зв'язки. Пошарова будова кори мозочка. Власні ядра мозочка. Функціональні зони мозочка. Стародавній, давній та новий мозочок, їх функції. Проміжний мозок, його складові. Структурна організація таламуса, його ядра. Епіталамус та метаталамус. Гіпоталамус, його будова та функції. Гіпофіз як основна ендокринна залоза організму. Третій шлуночок як порожнина проміжного мозку.

Тема 5. Анатомія кори головного мозку. Будова кінцевого мозку. Кора великого мозку, її будова та локалізація в ній функцій. Кіркові кінці (ядра) аналізаторів подразнень із зовнішнього та внутрішнього середовища. Підкіркові ядра. Бічні шлуночки та оболони головного мозку. Провідні шляхи головного та спинного мозку. Будова та функції органа зору. Будова та функції органа слуху та рівноваги. Будова нюхового та смакового

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Введення в психологію розвитку. Предмет вікової психології. Предмет психології розвитку. Взаємозв'язок психології розвитку з іншими науковими дисциплінами. Розділи психології розвитку. Методи психології розвитку: специфіка спостереження і експерименту, близнецовий метод, метод вікових зрізів, лонгітюдний і біографічний методи. Історія розвитку вікової психології.

Тема 2. Проблема психічного розвитку. Показники психічного розвитку, розвиток пізнання, формування системи відносин, оволодіння системою практичних і розумових дій. Чинники психічного розвитку, спадковість і середовище, активність. Біологенетичні і соціогенетичні теорії розвитку. Теорії конвергенції Ж.Піаже. погляди Л.С.Виготського.

Тема 3. Періодизація психічного розвитку. Необхідність і значення періодизації. Приклади періодизацій. Можливі критерії періодизації. Приклади періодизацій, які побудовані на різних критеріях: Блонський, Фрейд, Леонтьєв, Штерн. Вимоги, яким повинен відповідати критерій періодизації (за Л.С. Виготським). Точка зору Л.Виготського на періодизацію психічного розвитку. Поняття про новоутворення, кризові та лізі сні періоди. Періодизації Д.Б.Ельконіна, О.М.Леонтьєва, Д.І.Фельдштейна.

Тема 4. Вік немовляти. Період новонародженості як частина віку немовляти, своєрідність психічного життя новонародженого. Теорії травми народження. критерії переходу від новонародженості до грудного періоду. Психологічні особливості дитини грудного періоду: фізичний розвиток, розвиток моторики, рефлексної діяльності, відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уваги, емоцій, вольової сфери, мовлення. Ознаки предметних дій, їх розвиток. Спілкування з дорослими. «Страх семимісячних», значення цього явища для когнітивного і особистісного розвитку дитини.

Тема 5. Раннє (переддошкільне) дитинство. Криза одного року. Причини і особливості протікання новоутворення кризи, розвиток моторики, освоєння ходи, її значення для когнітивного розвитку. Розвиток психічних процесів і формування моральних норм. Розвиток психіки в грі, її види. Особливості спілкування з дорослими. Криза 3-х років. Причина кризи і її прояви: негативізм, впертість, свавілля. Новоутворення кризи, сенсорний розвиток, формування сенсорних еталонів. Естетичні почуття. Пізнавальна активність і розвиток мислення. Роль казок у розвитку психіки. Види спілкування з дорослими (за Богуславською). Загальний розвиток особистості.

Тема 6. Молодший шкільний вік. Криза 7-ми років: причини, прояв, психологічне значення. Психологічний зміст готовності до навчання. Розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфери, самосвідомості, мотивації та моральних норм. Взаємодія з вчителями та батьками.

Спілкування з ровесниками, особливості дитячої дружби. Зміна ведучого виду діяльності, особливості навчальної діяльності молодшого школяра.

Тема 7. Підлітковий вік. Межі підліткового віку, співвідношення біологічних і соціальних чинників в розвитку, інтелектуалізація психічних процесів. Новоутворення в мисленні. Емоційна сфера. Криза 14 років. Почуття дорослості за Ельконіним. Причини кризи і шляхи її пом'якшення. Особливості самосвідомості, «уявна аудиторія», «легенда про себе». Стосунки з однолітками, особливості дружби і кохання. Підліткові компанії: причини виникнення і функції. Спілкування з дорослими. Особливості різних видів діяльності.

Тема 8. Юнацький вік. Межі і періоди юнацького віку: «рання» і «пізня» юність. Розумовий розвиток. Можливості творчих досягнень. Емоційна сфера, розширення діапазону інтелектуальних і моральних почуттів. Естетичні почуття. Формування самосвідомості і стійкого «образу Я». Формування життєвих планів і світогляду. Види деформування життєвих планів на основі незбалансованості ближньої і дальньої перспективи. Професійне самовизначення. Спілкування з однолітками, дружба і кохання. Спілкування з дорослими, конфлікти між поколіннями. Юнацька субкультура і її психологічне значення.

Тема 9. Зрілий вік. Межі і періоди зрілості: рання, середня і пізня, передпенсійний вік. Життєвий шлях людини і його вплив на онтогенетичну еволюцію. Спосіб життя як передумова і риса життєвого шляху. Події як сторона способу життя. Психічні процеси в зрілому віці (Ананьєв). Історична пам'ять професіоналізація психічних процесів. Специфіка уяви в зрілому віці. Вікова динаміка творчої продуктивності дослідження Лемана, Деніса, Александрової. Нормативні кризи зрілого віку у чоловіків і жінок. Криза «середини життя».

Тема 10. Психологічна геронтологія. Предмет психогеронтології. Поняття і фази геронтогенеза. Чинники старіння. Психологічні особливості чоловіків і жінок у період клімаксу. Індивідуальні особливості старіння. Нормальна і

патологічна старість. Психопатологія старіння. Поняття дивергентного типу старіння. Особливості переробки сенсорної інформації. Компенсаторні можливості психіки. Творча продуктивність в похилому віці. Вплив життєвого шляху і трудової діяльності на збереження психічних функцій. Стосунки з оточуючими. Самосвідомість в похилому віці. Чинники «Образу Я», психологічний зміст виходу на пенсію. Думки і почуття, пов'язані із вмиранням.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Загальна психологія

1. Варій М.Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. / М.Й. Варій. – 5-те вид., виправл. і доповн. – Л. : Апріорі, 2016. – Т.1. – 382 с.
2. Варій М.Й., Ортинський В.Л. Основи психології і педагогіки: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський – [2-ге вид.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 376 с.
3. Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович. – К. : Педагогічна думка , 2012. – 114 с
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс. [текст] навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 388 с.
5. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. / О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
6. Ільєнко М.М. Зоопсихологія з елементами порівняльної психології: Навчальний посібник. Вид. 2-ге доп. і перероб. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 208 с.
7. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В.Огороднійчук та ін./ – К.: Каравела, 2011.
8. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. - Вид. 3-тє, допов. - К. : Кондор, 2012. - 570 с.
9. Кабашнюк В.О. Психофізіологія: Навчальний посібник / В.О.

Кабашнюк, В.К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий Світ-2000», 2018. – 200 с.

10. Курс загальної психології: підруч. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / П. А. М'ясоїд . - К. : Алерта, 2013. – 757 с.
11. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. / Р.В.Павелків. – К.: Кондор, 2009. – 576с.

Анатомія та фізіологія ЦНС

1. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. – Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Волковська Г.І. – К.: ЦУЛ, 2013. – 184с.
2. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. Навчальний наочний посібник – К.: Вища школа, 2012.- 191с.
3. Коляденко Г.І. Анатомія людини: Підруч.- 3-тє вид.- К.: Либідь, 2005.- 384с.
4. Майдіков Ю.Л., Корсун С.І. Нервова система і психічна діяльність людини: Навч. посіб.- К., Магістр- XXI сторіччя, 2017.- 280с.
5. Посібник з фізіології / за ред. проф. В.Г.Шевчука.- Вінниця: Нова книга, 2009.- 576с.
6. Свиридов О.І. Анатомія людини. Підручник за ред. І.І.Бобрика.- К.: Вища школа, 2001.- 399 с.
7. Чернокульський С.Т. Анатомія центральної нервової системи. Навчально-методичний посібник.- К.: Книга плюс, 2013, 160с.
8. Фізіологія людини і тварин: Підруч. для студ. біол. спец. вищ. навч. закл./ Г.М. Чайченко, В.О. Цибенко, В.Д. Сокур. - К.: Вища шк, 2013. - 463 с.

Вікова психологія

1. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. - К. : Каравела, 2007. - 400 с.
2. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
3. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія :

- навч.-метод. посібник : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / В. М. Поліщук. - Суми : Унів. кн., 2006. - 219 с.
4. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С.О.Ставицька. - К. : Каравела, 2009. – 448с.
 5. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2017. 368 с.
 6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
 7. Скрипченко О. В., Долинська Л. В. Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. К. : Каравела, 2007. 400 с.
 8. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. К.: Кондор, 2015. 469 с.
 9. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Терлецька Л. Г. - К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 608 с.
 10. Шевченко Н.О. Особистість молодшого школяра / Н.О. Шевченко. – К.: Главник, 2007. – 112с.